

**ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ ТРАНСФОРМАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО»**

КАФЕДРА БІЗНЕСУ, АДМІНІСТРУВАННЯ ТА ПРАВА

ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

для здобувачів *першого (бакалаврського)* рівня вищої освіти спеціальностей D3 «Менеджмент» ОПП «Менеджмент» та D4 «Публічне управління та адміністрування» ОПП «Публічне управління та адміністрування» *всіх форм здобуття освіти*

Обговорено та рекомендовано
на засіданні кафедри бізнесу,
адміністрування та права
Протокол № 5 від 10.12.2025

Основи економічної теорії. Методичні вказівки для індивідуальної роботи для здобувачів *першого (бакалаврського)* рівня вищої освіти спеціальностей D3 «Менеджмент» ОПП «Менеджмент» та D4 «Публічне управління та адміністрування» ОПП «Публічне управління та адміністрування» всіх форм здобуття освіти / Укл.: В.В. Гливенко. Чернігів: ЗВО «Університет трансформації майбутнього», 2025. 15 с.

Укладач

Гливенко Валентина Василівна,
кандидат економічних наук, доцент, доцент
кафедри бізнесу, адміністрування та права

*Відповідальний
за випуск:*

Клименко Тетяна Вікторівна,
кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри бізнесу, адміністрування та права

Рецензент:

Сакун Олександра Сергіївна,
доктор економічних наук, доцент, професор кафедри
бізнесу, адміністрування та права

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. Структура індивідуального завдання та вимоги до змісту та оформлення	5
2. Критерії оцінювання індивідуальної та групової роботи здобувачів	6
3. Змістовий модуль 1. Основні засади економічної теорії як науки	7
3.1. Тематика індивідуальних завдань до модуля 1	7
4. Змістовий модуль 2. Основи ринкової економіки	8
4.1. Тематика індивідуальних завдань до модуля 2	8
5. Групове завдання для здобувачів заочної форми навчання	9
5.1. Загальні вимоги до виконання групового завдання	9
5.2. Тематика групових завдань	10
Рекомендована література	14

ВСТУП

Індивідуальна робота здобувачів освіти є важливою складовою вивчення дисципліни «Основи економічної теорії», оскільки вона сприяє глибшому засвоєнню теоретичних знань та формуванню економічного мислення. У процесі індивідуального опрацювання навчального матеріалу здобувачі навчаються аналізувати конкретні економічні категорії, закони та явища, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між економічними процесами, а також застосовувати теоретичні положення для пояснення реальних соціально-економічних ситуацій.

Індивідуальна робота забезпечує розвиток навичок критичного мислення, самостійного пошуку й опрацювання інформації з різних джерел, уміння працювати з економічними даними та робити обґрунтовані висновки. Вона також дає уміння чітко формулювати та обґрунтовувати економічні ідеї, відстоювати власну позицію на основі фактів, використовувати економічну термінологію у публічних виступах або письмових роботах.

Індивідуальна робота також сприяє формуванню відповідальності за результати власного навчання, дисциплінованості та здатності до самоорганізації, що є важливими якостями майбутнього фахівця.

Крім того, індивідуальні завдання дозволяють враховувати індивідуальні особливості та рівень підготовки здобувачів освіти, стимулюють пізнавальний інтерес до економічної науки та підвищують мотивацію до навчання.

Таким чином, індивідуальна робота виступає необхідною умовою якісного опанування дисципліни «Основи економічної теорії» та формування базових економічних знань та навичок.

Методичні вказівки містять вимоги до змісту, структури та оформлення результатів індивідуальної роботи, перелік індивідуальних завдань, групове завдання для здобувачів заочної форми навчання та рекомендовану літературу.

1. Структура індивідуального завдання та вимоги до змісту та оформлення.

Індивідуальні завдання передбачають дослідження вільно обраної тематики з наведеного нижче переліку. Також, здобувач вищої освіти може запропонувати власну тематику дослідження, при цьому вона має бути в межах дисципліни, що вивчається.

Всього за семестр здобувач денної форми навчання може виконати 4 завдання, за кожне з яких може отримати до 5-ти балів (всього до 20 балів). Здобувач заочної форми навчання може виконати до 5-ти завдань, за кожне з яких може отримати до 5-ти балів (всього до 25-ти балів).

Результати дослідження мають бути представлені у формі презентації та доповіді, містити назву дослідження, завдання, які будуть вивчатися, методи дослідження, основну частину, а також висновки та список використаних джерел.

Доповідь має бути 5-7 сторінок за обсягом (залежно від обраної тематики). Текст друкується через 1,5-інтервал, шрифт – Times New Roman, розмір шрифту – 14 pt. Слід дотримуватися таких розмірів полів: верхнє – 25 мм, нижнє – 20 мм, лівє – 30 мм, правє – 10 мм. Абзацний відступ повинен бути однаковим впродовж усього тексту і дорівнювати п'яти знакам (1,25 см).

Презентація може бути оформлена як за допомогою програми Microsoft Office PowerPoint, так і в PDF форматі.

Список використаних джерел має бути оформлений у відповідності до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи ДСТУ 8302:2015.

2. Критерії оцінювання індивідуальної та групової роботи здобувачів

Презентація та захист результатів виконаних індивідуальних завдань	20/25
Завдання виконане на високому рівні: зміст повний, логічний, глибокий. Презентація оформлена якісно, доповідач впевнено, аргументовано, логічно висвітлює матеріал і відповідає на всі запитання. Є елементи аналізу, критичне мислення, приклади	5
Завдання виконане добре, але з невеликими неточностями або незначною поверхневістю. Презентація структурована, виступ достатньо впевнений, відповіді на запитання в основному правильні, але з деякими сумнівами або помилками	4
Завдання розкрито частково, є пропуски в логіці чи розумінні теми. Презентація має помітні недоліки, доповідач невпевнено відповідає або уникає частини запитань. Аналіз слабкий або відсутній	3
Завдання виконане формально, багато суттєвих помилок або невірних трактувань. Презентація слабо структурована, відповіді неповні або неправильні, видна недостатня підготовка	2
Завдання не розкрито, презентація відсутня або беззмістовна, доповідач не орієнтується в матеріалі, не відповідає на запитання.	1
Презентація результатів виконаних групових завдань	-/6
Здобувач вищої освіти глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання	5-6
Здобувач вищої освіти в цілому розкриває зміст завдання та допускає не суттєві неточності	3-4
Здобувач вищої освіти має у відповіді суттєві неточності	2
Здобувач вищої освіти недостатньо розкриває зміст поставленого завдання, має суттєві помилки у відповіді	1

3. Змістовий модуль 1. Основні засади економічної теорії як науки

3.1. Тематика індивідуальних завдань до модуля 1

1. Господарство України в епоху Середньовіччя.
2. Особливості господарства Запорізької Січі.
3. Роль феодального міста в економічному та соціальному житті в добу Середньовіччя.
4. Феодальне землеволодіння та його форми.
5. Процес первісного нагромадження капіталу в Середньовічній Європі.
6. Розвиток мануфактурного виробництва в країнах Середньовічної Європи.
7. Економічні наслідки буржуазних революцій в Європі.
8. Економічні наслідки буржуазних революцій в США.
9. Розвиток економічної думки України в 17-18 ст.
10. Характеристика раннього і пізнього меркантилізму.
11. Синтетична теорія цінності М. Туган – Барановського.
12. Німецька історична школа: представники та основні ідеї.
13. Роль А. Маршалла у формуванні неокласичної теорії в руслі маржиналізму.
14. Теоретичні витоки маржиналізму.
15. Неокласична школа політекономії.
16. Особливості розвитку капіталізму в Україні.
17. Світова економічна криза 1929-1933 рр. та її наслідки.
18. Економічне вчення Дж. М. Кейнса та його роль у розвитку макроекономічної теорії.
19. Економічні причини першої Світової війни.
20. Становлення школи класичної політекономії в Україні.
21. Український маржиналізм кінця 19- го і початку 20-го століття.
22. Класифікація економічних потреб людини в працях різних вчених – економістів.
23. Роль і значення держави в ринковій економіці.
24. Роль і значення приватної власності в ринковій економіці.
25. Види власності в Україні та їх характеристика.

4. Змістовий модуль 2. Основи ринкової економіки

4.1. Тематика індивідуальних завдань до модуля 2

1. Порівняльна характеристика командно – адміністративної та ринкової систем.
2. Характеристика змішаної економічної системи на прикладі зарубіжних країн.
3. Характеристика європейських моделей організації господарства.
4. Характеристика азійських моделей організації господарства.
5. Еволюція форм грошей.
6. Сучасні трансформації грошей в контексті цифрової економіки.
7. Вплив розвитку товарного виробництва на грошові відносини.
8. Історичний процес формування та розвитку ринку.
9. Форми монополій.
10. Еластичність попиту і пропозиції.
11. Конкуренція та її роль у розвитку ринку.
12. Попит і пропозиція як основа ринкового механізму.
13. Ринок у сучасній економіці: трансформації та тенденції розвитку.
14. Фактори зростання економічної ефективності в умовах ринкової економіки.
15. Ефективність виробництва та економічне зростання: взаємозв'язок і суперечності.
16. Товар як економічна категорія: сутність та умови існування.
17. Подвійний характер праці, втіленої в товарі.
18. Механізм дії закону вартості в ринковій економіці.
19. Корисність як основа споживчої вартості товару.
20. Закон спадної граничної корисності та його економічне значення.
21. Вплив корисності на поведінку споживача та формування попиту.
22. Концентрація та централізація капіталу.
23. Роль інвестицій у процесі нагромадження капіталу.
24. Робоча сила як економічна категорія та її вартість.
25. Відтворення робочої сили в умовах ринкової економіки.

5. Групове завдання для здобувачів заочної форми навчання

5.1. Загальні вимоги до виконання групового завдання

Здобувачі можуть обрати будь-яке з наведених одне завдання, об'єднавшись для його виконання і презентації в групу 2-3 особи. Ролі в середині групи обираються за бажанням: координатор – контролює виконання завдання та представляє результати виконаного завдання; відповідальний за теоретичну частину завдання; аналітик – відповідає за розрахункову частину.

Всі питання обраного завдання повинні бути опрацьовані. Теоретична частина має містити визначення термінів, аналіз існуючих підходів, значення дослідження тощо. Розрахункова частина має містити формули (за наявності), розрахунки та пояснення. Результати групового завдання подаються у зручній для презентації формі.

Всі члени групи повинні бути готові відповісти на питання викладача та здобувачів.

Тематика групових завдань

Тема: Організація суспільного виробництва

Мета: сформувати у здобувачів розуміння сутності та структури суспільного виробництва, набути навичок розрахунків показників ефективності, вміння працювати в команді та працювати з економічною інформацією.

Завдання 1.

Теоретична частина

1. Пояснити сутність суспільного виробництва.
2. Охарактеризувати його матеріальну та нематеріальну сфери.
3. Навести приклади видів діяльності, що належать до кожної сфери.

Практична частина

1. Скласти схему структури суспільного виробництва (у вигляді блок-схеми або діаграми).
2. На основі відкритої статистики визначити:
 - частку матеріального виробництва в економіці України
 - частку нематеріальних послуг.

Завдання 2.

Теоретична частина

1. Охарактеризувати основні фактори виробництва: земля; капітал; праця; підприємницькі здібності; сучасні інформаційні технології.
2. Охарактеризувати основні показники ефективності суспільного виробництва.

Практична частина

1. Використовуючи дані умовного підприємства, обчислити наступні показники:
 - продуктивність праці;
 - фондвіддачу;
 - матеріаловіддачу.

Розрахувати абсолютні та відносні відхилення вищевказаних показників.

2. Пояснити, які фактори впливають на ці показники та яким чином можна їх підвищити.

Дані для розрахунків:

№ з/п	Показники	2024 рік	2025 рік	Абсолютне відхилення (+;-), тис. грн	Відносне відхилення, %
1.	Вартість товарної продукції, тис. грн.	18759,3	19743,5	?	
2.	Середня кількість працівників, чол.	36	35	?	
3.	Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	10430,7	10380,6	?	
4.	Матеріальні витрати, тис. грн.	6207,5	7288,3	?	
5.	Продуктивність праці, тис. грн	?	?	?	
6.	Фондовіддача, грн.	?	?	?	
7.	Матеріаловіддача, грн.	?	?	?	

Тема: Процес виробництва і нагромадження капіталу

Мета: закріпити розуміння сутності процесу виробництва та нагромадження капіталу; навчитися аналізувати взаємозв'язок між виробництвом, додатковою вартістю та нагромадженням капіталу; закріпити знання про вартість робочої сили, номінальну та реальну заробітну плату; навчитися розраховувати вплив інфляції на реальну зарплату; аналізувати різні форми та системи оплати праці; розвивати навички командної роботи та презентації результатів.

Завдання 1.

Теоретична частина

1. Охарактеризувати процес виробництва як джерело створення капіталу підприємства.

2. Пояснити, що таке додаткова вартість та яка її роль у нагромадженні капіталу.

Практична частина

Підприємство має: постійний капітал 120 млн грн., змінний – 80 млн грн. Після завершення виробництва додаткова вартість склала 35 млн грн. Завантаженість обладнання дозволяє збільшити випуск продукції на 25% при додатковому авансуванні змінного капіталу.

Завдання:

1. Розрахувати загальну вартість виробленого продукту та норму прибутку.
2. Визначити суму нагромадження, якщо підприємство спрямовує на нього 60% додаткової вартості.
3. Скільки змінного капіталу потрібно додатково для збільшення виробництва на 25%?
4. Яким буде новий обсяг виробленої продукції та додаткової вартості після збільшення виробництва?

Завдання 2.

Теоретична частина

1. Поясніть, що включає у себе вартість робочої сили та які фактори її визначають.
2. Охарактеризуйте існуючі в Україні форми оплати праці та вкажіть їх переваги та недоліки.
3. Поясніть різницю між номінальною і реальною заробітною платою.

Практична частина

Номінальна місячна зарплата одного працівника підприємства: 12 000 грн.

Премія за виконання плану: 10 % від номінальної зарплати.

Інфляція за місяць: 8 %.

Підприємство сплачує Єдиний соціальний внесок 22 % від номінальної зарплати.

Погодинна ставка працівника: 75 грн/год.

Кількість відпрацьованих годин: 160 год/міс.

Працівник виконав 120 % плану, тому премія нараховується пропорційно продуктивності.

Завдання:

1. Розрахувати номінальну зарплату працівника з урахуванням премії.
2. Визначити реальну зарплату працівника після інфляції.
3. Визначити суму соціальних відрахувань для працівника.
4. Обчислити загальні витрати підприємства на оплату праці з урахуванням премії та соціальних відрахувань.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Основи економічної теорії : курс лекцій / уклад. О. В. Довгаль. – Миколаїв : МНАУ, 2021. – 129 с. URL: <https://surl.li/aghqwd>
2. Основи економічної теорії : навч. посібник. / О. О. Кравцов. – Кривий Ріг-Prague: Oktan Print, 2023. – 355 с. URL: <https://surli.cc/ljvnk>
3. Економічна теорія [Електронний ресурс] : конспект лекцій : навч. посіб. Для здобувачів ступеня бакалавра за спеціальністю 051 «Економіка» освітньо-професійних програм «Економіка і бізнес», «Економічна аналітика», «Міжнародна економіка» / Б. В.Дергалюк. КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025. – 208 с. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/819e48f8-4fb8-4c9d-8c84-05b2b09ce40a/content>
4. Ж. Б. Яворська. Електронний навчальний посібник до вивчення курсу навчальної дисципліни «Основи економічної теорії». Львів. 2023. 119 с. URL <https://lma.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/yavorska-posibnyk-osnov-ekont-teoriyi.pdf>

Допоміжна література:

1. Економічна теорія : навчальний посібник для самостійної роботи студентів / М. А. Машченко, М. С. Бріль, О. М. Кліменко та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, доц. М. А. Машченко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. – 266 с. URL:<https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/32799/1/2022>
2. Економічна теорія: навчальний посібник. Укл: М.І. Колосінська, С.І. Белей, С.В. Бойда. Чернівці: Чернівець. нац. унів-т., 2021. 200 с.
3. Дерій, Ж.В. Політична економія : навч. посіб. / Ж. В. Дерій, О. В. Мініна, Н. Т. Шадура-Никипорець. – 2-ге вид., випр. та допов. – Чернігів : РВВ НУ"Чернігівська політехніка", 2025. – 291 с.
4. Економічна теорія: підручник / за заг. ред. В.П. Якобчук. – К.: Видавництво Ліра-К, 2020. – 450 с.

5. Економічна теорія: закономірності, практика та сучасність :підручник / Е. М. Забарна, О. М. Козакова, Н. О. Задорожнюк та ін. –Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. – 412 с.

6. Adam Smith. AN INQUIRY INTO THE NATURE AND CAUSES OF THE WEALTH OF NATIONS. URL: <http://gesd.free.fr/smith76bis.pdf>

Інформаційні джерела та Internet ресурси:

1. Верховна рада України: веб-сайт. URL:zakon.rada.gov.ua/.
2. Міністерство фінансів України: веб-сайт. URL:<http://www.minfin.gov.ua/>
3. Державна служба статистики України: веб – сайт. URL:
4. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського: веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
5. Електронний архів ЗВО «Університет трансформації майбутнього». URL: https://repository.uft.in.ua/index.php/omp/library_catalog